

УДК 069:004.9:008

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-2-6>**Віра РЕВЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3807-1918**кандидат історичних наук,  
викладач кафедри правознавства**Міжнародного класичного університету імені Пуліпа Орлика  
(Миколаїв, Україна) [virarevenko@gmail.com](mailto:virarevenko@gmail.com)***Павло БЕРЕСТ,***orcid.org/0000-0002-5218-4812**доктор філософії з культурології**Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв  
(Київ, Україна) [berests@gmail.com](mailto:berests@gmail.com)***Марина АЛЕКСАНДРОВА,***orcid.org/0000-0002-2722-398X**кандидат філософських наук, доцент,  
доцент кафедри культурології та музеєзнавства**Харківської державної академії культури  
(Харків, Україна) [marina.dyadina@gmail.com](mailto:marina.dyadina@gmail.com)*

## РОЛЬ МУЗЕЇВ ТА КУЛЬТУРНИХ ІНСТИТУЦІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

На сьогодні музейний простір розглядається як соціальний феномен, що відіграє роль інститутів соціальної пам'яті (культурної чи історичної). Трансформація культурних інституцій у цифрову епоху являє собою складний процес, що потребує готовності до адаптації та інноваційного апгрейду. Метою статті є аналіз ролі музеїв та культурних інституцій у збереженні та популяризації культурної спадщини в цифрову епоху. Розглянуто ключові компоненти, що детермінують характер поступу сучасного музею – інтерактивність, комунікацію та партисипацію. Визначено специфіку окремих термінологічних аспектів, що пов'язані з феноменом музеїв. Закцентовано, що в епоху глобалізації музей може формувати оптимальні умови для культурної ідентифікації та створення нових інкультураційних можливостей. У дослідженні визначено основні проблеми та виклики, що супроводжують процес популяризації культурної спадщини та розвиток культурних інституцій. Проаналізовано основні способи реагування музеїв на виклики цифрової трансформації, серед яких – віртуальні екскурсії, інтерактивність, цифрові колекції, онлайн освітні ресурси, відкритий доступ та залучення потенціалу соціальних мереж. Обґрунтовано, що цифрова епоха дозволяє розширити роль культурних інституцій щодо збереження та відтворення цінних артефактів, збільшення аудиторії та підвищення доступності культурних знань, можливостей розуміння культурної спадщини за посередництвом залучення цифрових інтеракцій, а також використовувати соціальні мережі для просування відкритого доступу до ресурсів. Доведено, що хоча цифрові технології змінюють спосіб сприйняття культурної спадщини, функціонал музеїв та культурних інституцій залишається невід'ємною компонентою культурної інфраструктури.

**Ключові слова:** культурні інституції, музеї, культурна спадщина, цифровізація, популяризація, адаптація.

**Vira REVENKO,**

*orcid.org/0000-0002-3807-1918*

*Candidate of Historical Sciences,*

*Lecturer at the Department of Law*

*Pylyp Orlyk International Classical University*

*(Mykolaiv, Ukraine) virarevenko@gmail.com*

**Pavlo BEREST,**

*orcid.org/0000-0002-5218-4812*

*PhD in Cultural Studies*

*National Academy of Culture and Arts Management*

*(Kyiv, Ukraine) berests@gmail.com*

**Maryna AKEKSANDROVA,**

*Ph.D. Associate Professor,*

*Associate Professor at the Department of Cultural Studies and Museology*

*Kharkiv State Academy of Culture*

*(Kharkiv, Ukraine) marina.dyadina@gmail.com*

## THE ROLE OF MUSEUMS AND CULTURAL INSTITUTIONS IN THE PRESERVATION AND PROMOTION OF CULTURAL HERITAGE IN THE DIGITAL AGE

*Today, the museum space is considered as a social phenomenon that plays the role of institutions of social memory (cultural or historical). The transformation of cultural institutions in the digital era is a complex process that requires readiness for adaptation and innovative upgrade. The purpose of the article is to analyze the role of museums and cultural institutions in the preservation and popularization of cultural heritage in the digital era. The key components that determine the nature of the progress of the modern museum are considered – interactivity, communication and participation. The specifics of individual terminological aspects related to the museum phenomenon are determined. It is emphasized that in the era of globalization, the museum can form optimal conditions for cultural identification and the creation of new inculturation opportunities. The study identifies the main problems and challenges that accompany the process of popularization of cultural heritage and the development of cultural institutions. The main ways in which museums respond to the challenges of digital transformation are analyzed, including virtual tours, interactivity, digital collections, online educational resources, open access, and leveraging the potential of social networks. It is argued that the digital age allows for an expanded role for cultural institutions in preserving and reproducing valuable artifacts, increasing the audience and accessibility of cultural knowledge, opportunities for understanding cultural heritage through digital interactions, and using social networks to promote open access to resources. It is proven that although digital technologies are changing the way cultural heritage is perceived, the functionality of museums and cultural institutions remains an integral component of cultural infrastructure.*

**Key words:** *cultural institutions, museums, cultural heritage, digitalization, popularization, adaptation.*

**Постановка проблеми.** У період глобальної цифровізації з'являються нові можливості для популяризації культурної спадщини. Пріоритетним напрямом перетворення культурного контенту вбачається формування нових можливостей для зближення культур, інтенсивного інформаційно-культурного обміну. Оцифрування музейних колекцій та інтенсифікація їх доступності в інтернеті відіграють ключову роль у виконанні основного функціоналу галузевих інституцій.

Першочергове завдання стратегії збереження та популяризації культурної спадщини вбачається у підвищенні доступності контенту для широкої аудиторії, з нівелюванням чинників просторово-часових перешкод та фінансових можливостей. Це формує безпрецедентні передумови для демо-

кратизації доступу до мистецтва та культурної інклюзії.

Серед інших ключових завдань – оцифрування музейних колекцій для розвитку освітніх заходів та забезпечення рівного доступу до культури, за посередництвом віртуальних турів, інтерактивних виставок, воркшопів, а також поширення знань, підтримка нових культурних проєктів та стимулювання наукового співробітництва. Загалом, процес оцифрування музейних колекцій та культурного інформаційного наративу активно впливає на розвиток майбутнього мистецького простору, розширюючи потенціал доступу до культурної спадщини, стаючи невід'ємною частиною процесу її демократизації та популяризації.

Окремі аспекти процесу збереження та популяризації культурної спадщини в цифрову епоху позиціо-

нується предметом досліджень низки сучасних науковців. Зокрема, О. Біркова (Біркова, 2023) розглядає ключовий аспект цифрової культури – спроможність наповнювати простір цінностями та сенсами, що актуалізує необхідність підвищення вимог до якості інформації на відкритих ресурсах та музейних сайтах.

Ученими О. Кадол (Kadol, 2025), Л. Кузнєцова (Кузнєцова, 2023), О. Рішняк (Рішняк, 2023) характеризуються сучасні умови функціонування музеїв та історико-культурної спадщини України, пропонуються віртуальні засоби її збереження та популяризації, що передбачає використання новітніх інформаційних технологій. Водночас, О. Оверчук, В. Щибря (Оверчук, Щибря, 2025), М. Логвин та ін. (Логвин, 2019), Г. Андрес, О. Деревська (Андрес, 2023) вивчають досвід збереження культурної спадщини та формування на її основі національної ідентичності.

Т. Горбул (Горбул, 2023), М. Кулиняк (Кулиняк, 2022) переконують, що в часі війни немає можливості зберегти фізично унікальні культурні об'єкти та музейні колекції через недосконалість міжнародного законодавчого поля. Водночас, музеї продовжують активну діяльність в інтернет-просторі, переходячи у віртуальний простір: віртуальні культурні формації, екскурсії, залучення доповненої та віртуальної реальності дозволяє зберегти культурну спадщину у віртуальному просторі та максимально популяризувати її у національному та глобальному просторі.

Окремим концептуальним аспектам проблематики присвячені публікації О. Мілашовська (Мілашовська, 2022), О. Реєнт, Г. Денисенко (Реєнт, 2024), І. Гнидюк (Hnidyk, 2019) та низка інших дослідників. С. Руденко (Руденко, 2021) досліджує музеї як технологію, що може бути корисною для покращення соціокультурного простору, раціоналізації суспільного життя, подолання фейків, поширення науково-критичної методології. С. Садовенко (Садовенко, 2024) розглядає музеї в контексті комплексного розвитку туризму в цілому й туристичних дестинацій зокрема. Водночас, алгоритми забезпечення збереження та популяризації культурної спадщини із залученням інтегрованих підходів до цифрового апгрейду галузі не є уповні розкритими та потребують більш глибокого вивчення.

**Метою статті** є аналіз ролі музеїв та культурних інституцій у збереженні та популяризації культурної спадщини в цифрову епоху.

**Виклад основного матеріалу.** На культурні інституції покладено ключову роль щодо розвитку та вдосконалення суспільства, на основі функцій передачі досвіду, формування ідентичності, зміц-

нення громадського суспільства. Феномен музеїв як трансляторів культурної спадщини віднесено до інституцій, котрі сприяють формуванню єдиного культурного простору. Кризові умови війни актуалізували проблему руйнування культурно-заповідних територій, ресурсного дефіциту реставраційних проєктів, підтримки ефективної діяльності установ культури (Горбул, 2023).

Зазначене спричиняє ризики втрати окремих пластів культурної спадщини, деструкції культурного середовища суспільного розвитку. Унікальні музеї (наприклад, Мелітопольський краєзнавчий музей з колекцією скіфського золота, Державний художній музей імені Архипа Куїнджі в Маріуполі) були фактично зруйновані у часі війни в Україні (Кузнєцова, 2023). Це акцентує на вразливості культурної інфраструктури та критично важливих функціях музеїв: охороні та збереженні культурних цінностей, репрезентації культурної спадщини на міжнародному рівні, захисті права на культурну ідентичність.

На тлі загальної тенденції до відродження релігійних і національних святинь, фольклорних та етнографічних традицій, формуються нові виміри культурної спадщини, що підвищує затребуваність та соціальну значущість колекцій музеїв. Загалом, саме музеї наділені функціоналом збереження та передачі від культурного коду нації від покоління і до покоління. Інституція має на меті акумулювати цей досвід, інтегруючи історію і конкретний досвід в загальносуспільний контекст, транслуючи накопичені сенси та цінності в галузь колективної соціокультурної свідомості.

Збереження культурної спадщини в цифрову епоху передбачає цифровізацію об'єктів культурної спадщини для їх надійного збереження, активного поширення та забезпечення доступності широкому загалу із залученням онлайн-платформ, що дає змогу запобігти її руйнуванню через фізичні впливи, війни чи стихійні лиха, нівелювати просторово-часові обмеження доступності для широкої аудиторії, розвивати освітні програми та наукові дослідження для популяризації культурної спадщини та збереження національної ідентичності (Андрес, 2023).

Основними напрямками залучення потенціалу цифровізації для актуалізації ролі музеїв та культурних інституцій у збереженні та популяризації культурної спадщини вбачаються:

- створення цифрових копій певних об'єктів культурної спадщини за посередництва фотографування, сканування, 3D-моделювання тощо;
- формування онлайн-архівів та баз даних для систематизації оцифрованих матеріалів у цифрових сховищах;

- розвиток віртуальних платформ та створення онлайн-проектів;

- інтеграція інноваційних технологій, зокрема віртуальної чи доповненої реальності для формування інтерактивного досвіду.

Незважаючи на ключову роль нематеріального культурного активу в розвитку суспільства, спостерігаються серйозні виклики в галузі. Швидкі темпи модернізації, інтеграції та глобалізації, вплив субкультурних течій супроводжуються складністю ресурсного забезпечення. Більшість українських музеїв – репрезентантів національної культурної спадщини – залишаються маловідомими навіть всередині країни. Лише музеї мегаполісів України на сьогодні володіють мультимедійними виданнями, що сприяють популяризації окремих виставок, експозицій та закладу загалом. Не розв’язаною проблемою залишається оцифрування найбільш цінних пам’яток культури і мистецтва, цифровізація обліку музейних експонатів (Kadol, 2025).

Одним із найбільш популярних напрямків популяризації музейної культури вбачаються віртуальні музеї, для створення яких використовується фотограмметрія віртуальної 3D-моделі. 3D-зображення – найпростіша форма віртуальної реальності, що дозволяє досліджувати об’єкт у інтерактивному режимі за посередництвом персонального комп’ютера, рухаючи чи масштабуючи його.

До більш складних способів належать «фізичні» кімнати, які дозволяють «відчувати» віртуальні зображення. Успішними прикладами таких новацій є локація віртуальної реальності в експозиції фортеці Тустань або ж експозиції музею історії Дніпра (Рішняк, 2022).

Одним із видів сучасної технології в музеї є доповнена реальність, яка доповнює існуючу експозицію, не змінюючи її, та може містити не лише зображення чи проекції, але й історичну довідку чи звуковий супровід. Для отримання інформації, при цьому, достатньо відкрити її за допомогою гаджету та QR-коду, або ж за допомогою GPS. Проекти такого типу були успішно впроваджені в Опішні та Львові (Kadol, 2025).

Окрім доповненої реальності, музеї також можуть залучати потенціал віртуальної реальності. Такі проекти доволі дороговартісні, адже потребують додаткового обладнання (ручних сенсорів, шоломів тощо). Активне використання можливостей віртуальної реальності та ігрових технологій дозволяє розширити формат музею як розважальної локації, що залучає молоде покоління та дає змогу трансформувати усталений в суспільстві підхід до культурних інституцій, сприяючи популяризації культурної спадщини.

Музейна справа в Україні володіє значним потенціалом для розвитку, збереження і трансляції національної культурної спадщини. Водночас, ефективний поступ культурних інституцій потребує докорінних змін у культурній та соціальній політиці, включення в реалії сучасного середовища усієї культурної спадщини в її розмаїтті та цілісності: народної культури, традицій, мистецтва, етнокультурного простору тощо. Музейні заклади мають стати хабами, які могли б реалізовувати стратегію збереження і популяризації національної культурної спадщини, що актуалізує проблему оптимізації стратегій управління ними.

У розвинених країнах наразі активно проводяться цільові дослідження розширення потенціалу музеїв у культурному просторі, інтеграції інтерактивності як вектору їх розвитку, розроблення напрямів взаємодії музеїв різних рівнів і типів. Актуальною вбачається ідея територіального розвитку на основі розбудови культурної політики.

При цьому, на музеї відводиться велике навантаження – проведення акцій для привернення уваги до регіону, формування його неповторного іміджу. Своєю чергою, зазначене актуалізує необхідність налагодження PR-комунікацій культурних інституцій з громадськістю.

Варто зазначити, що сьогодні особливої популярності здобувають низка стратегій та методів використання музеями та культурними інституціями технологій медіа і піару із метою максимальної популяризації культурної спадщини. З-поміж них варто відзначити:

- гейміфіковані симуляції, що розроблені спеціально з метою опанування користувачами знаннями щодо певного культурного контексту;

- інтерактивні інсталяції, виставки та інші цільові заходи, що володіють векторністю залучення аудиторії;

- кампанії та челенджі, зосереджені на популяризації культурної спадщини (у тому числі, за допомогою популярних соцмережу – Tiktok, Instagram тощо);

- мобільні додатки для активного просування культурного наративу серед молодого покоління;

- інтерактивні освітні технології, в тому числі, для самоосвіти;

- онлайн-заходи, семінари та конференції для формування теоретико-практичного підґрунтя та інтерактивного досвіду в контексті сприяння збереженню та популяризації культурної спадщини.

Загалом, культурний потенціал України є цінним з позиції розмаїття. Розширення можливостей поширення дискусії про музейну роботу до євро-

пейських рамок та збільшення фокусу музейної практики дозволять більш ефективно використовувати національний культурний потенціал для суспільного розвитку (Оверчук, 2025).

Зазначене потребує переосмислення і оптимізації основного функціоналу культурних інституцій та музеїв, динаміки організаційно-правових форм діяльності в галузі, використання сучасних комунікаційних технологій. Окрім того, актуальними напрямками вдосконалення підходів до популяризації культурної спадщини вбачаються:

1) орієнтація музейної діяльності на відвідувача, що потребує змін в підходах до збирання, акумуляції, дослідження і популяризації;

2) освоєння нових векторів збирання нематеріальних цінностей і матеріальної субстанції, що відповідають сучасному культурному стану;

3) визначення пріоритетності та координування її в діяльності музеїв;

4) запровадження обліку фондів культурної спадщини з залученням сучасних інформаційних технологій;

5) ведення наукової інвентаризації на основі типового тезаурусу різнопрофільних фондів, організація наукових досліджень у кооперації з музеями і культурними інституціями в міжнародному масштабі;

6) використання ефективного формату музейної комунікації;

7) стимулювання партнерства з різними організаціями для збагачення компетенцій і осмисленого досвіду.

Такий підхід відкриває перспективи для формування стратегії функціонування культурних інституцій, яка базується на діалозі між наукою, культурою й технологією. У зазначеному сенсі цифрова трансформація може стати не протилежністю духовності, а її інструментом: засобом для персоналізованого культурного досвіду, формування ціннісно-орієнтованих траєкторій розвитку, підтримки моральної рефлексії через симулятивні й діалогові середовища.

Усвідомлення музеями та культурними інституціями власної ролі у трансляції культури та формуванні суспільної свідомості сприятиме інтен-

сифікації їх ефективного впливу на формування сучасної культури. Актуалізація національної культурної спадщини, нові підходи до побудови наративу музейними засобами, поширення істинних знань у поєднанні з потенціалом цифрової культури дозволять наповнювати суспільний простір оновленими сенсами та цінностями.

**Висновки.** Як доведено в дослідженні, трансформація функціоналу культурних інституцій та музеїв у епоху активної цифровізації суспільного життя сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини з огляду на тенденції сучасності. Основні вектори розвитку сучасного музею вбачаються у комунікації, інтерактивності та партисипації.

Залучаючи сучасні цифрові рішення, музей може формувати оптимальні умови для культурної ідентифікації та створення нових інкультураційних можливостей. Серед них – створення цифрових копій об'єктів культурної спадщини, формування онлайн-архівів та баз даних для систематизації оцифрованих матеріалів, розвиток віртуальних платформ та створення онлайн-проектів, залучення віртуальної чи доповненої реальності для формування інтерактивного досвіду.

Піар-стратегії популяризації культурної спадщини повинні відповідати сучасним тенденціям суспільного розвитку та включають гейміфіковані симуляції, інтерактивні інсталяції та виставки, кампанії та челенджі для популяризації культурної спадщини, відкритий доступ та залучення потенціалу соціальних мереж, інтерактивні освітні технології, мобільні додатки, онлайн-заходи, семінари та конференції для формування теоретико-практичного підґрунтя та інтерактивного досвіду в контексті сприяння збереженню та популяризації культурної спадщини. Цифрова епоха дозволяє розширити роль музеїв та культурних інституцій у збереженні та відтворенні спадщини, розширенні аудиторії та підвищенні доступності культурних знань.

Перспективи майбутніх наукових пошуків вбачаються у вивченні практичного впливу цифровізації діяльності культурних інституцій на формування національної ідентичності.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hnidyk I. Роль музеїв у контексті реалізації сталого розвитку суспільства. *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2019. №4 (28). С. 169-176. DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2019.4\(28\).355](https://doi.org/10.33782/eminak2019.4(28).355)
2. Kadol O. Роль музеїв у збереженні культурної спадщини України в умовах воєнних викликів. *Philosophy and Governance*. 2025. №1 (5). С. 51-58. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.1.06>
3. Андрес Г., Деревська О. Естонський національний музей: досвід збереження культурної спадщини та формування на її основі національної ідентичності. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2023. №34. С. 62-70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-34-8>
4. Бірцова О. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. №26(5). С. 90-94. DOI: <https://doi.org/10.15421/1723106>

5. Горбул Т. О. Діджиталізація культурної спадщини в Україні: аналіз особливостей в контексті розвитку цифрової культури. *Культурологічний альманах*. 2023. №4. С. 212–218. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.29>
6. Кузнецова Л. Музеї України в умовах російської збройної агресії. *Питання культурології*. 2023. №42. С. 182–194. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293774>
7. Кулиняк М. А. Цифрова культурна спадщина як феномен цифрової культури. *Культурологічний альманах*. 2022. №3. С. 218–227. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.28>
8. Логвин М. М., Карпенко Н. М., Шуканов П. В. Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4 (21). URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2416>
9. Мілашовська О.І. Сучасні тенденції та стратегії в музейному маркетингу: вплив на аудиторію та культурну спадщину. *Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА»*. 2022. № 1(32). С. 160–164. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/11025>
10. Оверчук О. Л., Щибря В. В. Нематеріальна культурна спадщина: особливості музеєфікації. *Культура України*. 2025. №89. С. 31–40. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.089.03>
11. Реєнт О., Денисенко Г. Культурна спадщина України в умовах російсько-української війни: виклики та наслідки збройної агресії. *Ukrainian Historical Journal/Ukrains'kij Istorichnij Žurnal*. 2024. №6. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2024.06.044>
12. Рішняк О. Культурна спадщина у військовому конфлікті: Міжнародний досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та українська діяльність / Культурна спадщина у воєнному конфлікті: Міжнародний досвід кінця ХХ – початку ХХІ століття та українські реалії. *Український історичний журнал*. 2022. №4. С. 159. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.159>
13. Руденко С. Б. Музей як технологія: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 436 с. URL: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko\\_Serhii\\_Borysovykh/Muzei\\_iak\\_tekhnolohii.pdf?PHPSESSID=buh5hh6c4uv3u9r3c2ae418d85](https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko_Serhii_Borysovykh/Muzei_iak_tekhnolohii.pdf?PHPSESSID=buh5hh6c4uv3u9r3c2ae418d85)
14. Садовенко С. М. Туристичні дестинації України як домінуючі складові матеріальної й духовної культури в сучасних соціально-культурних умовах. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2024. № 4. С. 31–38. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2024.322798>

## REFERENCES

1. Andres, H., & Derevska, O. (2023). Estonskyi natsionalnyi muzei: dosvid zberezhenia kulturnoi spadshchyny ta formuvannia na yii osnovi natsionalnoi identychnosti [Estonian National Museum: Experience of Preserving Cultural Heritage and Forming National Identity]. *Zbirnyk naukovykh prats "Ukrainska akademiia mystetstva"*, 34, 62–70. <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-34-8> [in Ukrainian]
2. Birova, O. (2023). Istoryko-kulturna spadshchyna Ukrainy: tsyfrovi tekhnolohii zberezhenia ta populiaryzatsiia v umovakh voiennykh dii [Historical and Cultural Heritage of Ukraine: Digital Technologies for Preservation and Promotion in Wartime Conditions]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani*, 26(5), 90–94. <https://doi.org/10.15421/1723106> [in Ukrainian]
3. Hnidyk, I. (2019). Rol muzeiv u konteksti realizatsii staloho rozvytku suspilstva [The Role of Museums in the Context of Achieving Sustainable Development of Society]. *Eminak: Scientific Quarterly Journal*, 4(28), 169–176. [https://doi.org/10.33782/eminak2019.4\(28\).355](https://doi.org/10.33782/eminak2019.4(28).355) [in Ukrainian]
4. Horbul, T. O. (2023). Didzhytalizatsiia kulturnoi spadshchyny v Ukraini: analiz osoblyvostei v konteksti rozvytku tsyfrovoy kultury [Digitalization of Cultural Heritage in Ukraine: Analysis of Features in the Context of Digital Culture Development]. *Kulturolohichniy almanakh*, 4, 212–218. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.29> [in Ukrainian]
5. Kadol, O. (2025). Rol muzeiv u zberezheni kulturnoi spadshchyny Ukrainy v umovakh voiennykh vyklykiv [The Role of Museums in Preserving Ukraine's Cultural Heritage under Wartime Challenges]. *Philosophy and Governance*, 1(5), 51–58. <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.1.06> [in Ukrainian]
6. Kulyniak, M. A. (2022). Tsyfrova kulturna spadshchyna yak fenomen tsyfrovoy kultury [Digital Cultural Heritage as a Phenomenon of Digital Culture]. *Kulturolohichniy almanakh*, 3, 218–227. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.28> [in Ukrainian]
7. Kuznetsova, L. (2023). Muzei Ukrainy v umovakh rosiiskoi zbroinoi ahresii [Museums of Ukraine under Russian Armed Aggression]. *Pytannia kulturolohii*, 42, 182–194. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293774> [in Ukrainian]
8. Lohvyn, M. M., Karpenko, N. M., & Shukanov, P. V. (2019). Istoryko-kulturna spadshchyna yak chynnyk rozvytku rehionalnoi turystychnoi destynatsii [Historical and Cultural Heritage as a Factor in Regional Tourism Destination Development]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, 4(21). <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2416> [in Ukrainian]
9. Milashovska, O. I. (2022). Suchasni tendentsii ta stratehii v muzeinomu marketynhu: vplyv na audytoriiu ta kulturnu spadshchynu [Current Trends and Strategies in Museum Marketing: Influence on the Audience and Cultural Heritage]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Osvita i nauka"*, 1(32), 160–164. <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/11025> [in Ukrainian]
10. Overchuk, O. L., & Shchybria, V. V. (2025). Nematerialna kulturna spadshchyna: osoblyvosti muzeiefikatsii [Intangible Cultural Heritage: Features of Museification]. *Kultura Ukrainy*, 89, 31–40. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.089.03> [in Ukrainian]
11. Reient, O., & Denysenko, H. (2024). Kulturna spadshchyna Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: vyklyky ta naslidky zbroinoi ahresii [Cultural Heritage of Ukraine in the Conditions of the Russian-Ukrainian War: Challenges and Consequences of Armed Aggression]. *Ukrainian Historical Journal / Ukrains'kij Istorichnij Žurnal*, 6. <https://doi.org/10.15407/uhj2024.06.044> [in Ukrainian]

12. Rishniak, O. (2022). Kulturna spadshchyna u viiskovomu konflikti: Mizhnarodnyi dosvid druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI st. ta ukrainska diialnist [Cultural Heritage in Military Conflict: International Experience of the Late 20th – Early 21st Centuries and Ukrainian Activity]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4, 159. <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.159> [in Ukrainian]
13. Rudenko, S. B. (2021). Muzei yak tekhnolohiia: monohrafiia [Museum as Technology: A Monograph]. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K. [https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko\\_Serhii\\_Borysovykh/Muzei\\_iak\\_tekhnolohiia.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko_Serhii_Borysovykh/Muzei_iak_tekhnolohiia.pdf) [in Ukrainian]
14. Sadovenko, S. M. (2024). Turystychni destynatsii Ukrainy yak dominantni skladovi materialnoi y dukhovnoi kultury v suchasnykh sotsialno-kulturnykh umovakh [Tourist Destinations of Ukraine as Dominant Components of Material and Spiritual Culture in Modern Socio-Cultural Conditions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: naukovyi zhurnal*, 4, 31–38. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2024.322798> [in Ukrainian]

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.10.2025  
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025  
Дата публікації: 19.12.2025